

І. М. Квеліашвілі, доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

Корупція, як явище, має усталені лабіринти у системі органів публічної влади та особливо це стосується використання та розподілу державних фінансів. Зусилля на її подолання презентуються у меседжах публічних осіб та доповідях про запобігання корупції та боротьбу з нею. Фінансовий контроль визнано у світі та Україні прогресивним інструментом запобігання та викриття корупційних проявів. На основі аналізу досліджень останніх років в статті розглянуто проблеми, які унеможливають розвиток ефективного фінансового контролю в Україні. Обґрунтовано, що основою недосконалого функціонування органів фінансового контролю є законодавча неврегульованість щодо їх компетенцій, дублювання функцій, невідповідність форм та методів діяльності сучасним викликам. Авторкою зазначено, що нарізною проблемою в Україні є відсутність організаційно-управлінських механізмів участі громадськості та громадських організацій у здійсненні фінансового контролю та інформаційна заангажованість, що унеможливає прогресивний економічний розвиток та визнання досягнень країни у сфері ефективності державного фінансового контролю.

Означено, що інститути громадянського суспільства в сучасних умовах відіграють дедалі активнішу роль у сфері управління державними фінансами та контролю за їх використанням. Громадський контроль спрямований як на оцінку ефективності, раціональності та результативності державної фінансової політики в цілому, так і на контроль за ефективністю та законністю фінансової діяльності окремих учасників фінансової системи. За результатами розгляду питань участі громадськості та громадських організацій у сфері фінансового контролю зроблено висновок, що в інформаційному просторі серед науковців та практиків створено дискусійний майданчик, а також тривалий час простежується дискретність тематики досліджень у сфері фінансового контролю в нашій країні. Констатовано, що незважаючи ні на що, проблеми залишаються невіршеними і різні автори змушені щоразу повертатися до їх розкриття, враховуючи існуючі умови та виклики, висуваючи нові пропозиції щодо їх зсуву. Це створює підстави з формування умов для підвищення рейтингу країни за іміджевими показниками серед інших країн світу.

Ключові слова: фінансовий контроль, громадський контроль, корупція, нормативно-правове забезпечення, органи фінансового контролю, інститути громадянського суспільства.

I. M. Kveliashvili. Identification of institutional problems in the sphere of financial control of Ukraine

Corruption, as a phenomenon, has established labyrinths in the system of public authorities, and this especially applies to the use and distribution of public finances. Efforts to overcome it are presented in the messages of public figures and reports on the prevention of corruption and the fight against it. Financial control is recognized in the world and in Ukraine as a progressive tool for preventing and exposing corruption. Based on the analysis of recent years' research, the article examines the problems that prevent the development of effective financial control in Ukraine. It is substantiated that the basis of the imperfect functioning of financial control bodies is the lack of legislative regulation regarding their competences, the duplication of functions, the inconsistency of the forms and methods of activity with modern challenges. The author states that a pressing problem in Ukraine is the lack of organizational and management mechanisms for the participation of the public and public organizations in the implementation of financial control and information involvement, which makes progressive economic development and recognition of the country's achievements in the field of the effectiveness of state financial control impossible.

It was noted that civil society institutions in modern conditions play an increasingly active role in the field of public finance management and control over their use. Public control is aimed both at assessing the effectiveness, rationality and effectiveness of the state financial policy as a whole, and at monitoring the effectiveness and legality of the financial activities of individual participants in the financial system. Based on the results of consideration of the issues of participation of the public and public organizations in the field of financial control, it was concluded that a discussion platform has been created in the information space among scientists and practitioners, and the discreteness of research topics in the field of financial control in our country has been observed for a long time. It was established that despite everything, the problems remain unsolved and different authors are forced to return to their disclosure every time, taking into account the existing conditions and challenges, putting forward new proposals for their shift. This creates grounds for the formation of conditions for increasing the country's rating in terms of image indicators among other countries of the world.

Key words: financial control, public control, corruption, regulatory and legal support, financial control bodies, institutions of civil society.

Постановка проблеми. Події 2022 року назавжди змінили парадигму сприйняття громадянами України суспільного простору та подій у зовнішньому середовищі. Військова агресія висвітлила низку проблем у державному

секторі України, громадянському суспільстві. Їх вирішення вже не може бути перенесено у майбутнє. Однією з найбільш назрілих, що має розгалужену ієрархічну структуру, визнано системним явищем, виявилася проблема корупції.

Безумовним фактом нашої реальності є переконання, що військові дії на території України потребують залучення надзвичайно значних фінансових та матеріальних ресурсів для забезпечення потреб національної оборони та безпеки. Дефіцит державного бюджету, який закладено у Законі України від 03.11.2022 № 2710-IX «Про держаний бюджет України на 2023 рік», [1] вимагає чіткого та прозорого фінансового контролю за дотриманням норм національного законодавства щодо повноти та своєчасності сплати податків, безумовним контролем за розподілом та використанням бюджетних та грантових коштів та фінансової допомоги. За цих умов пріоритетного значення набуває роль державних інституцій, спроможних до всебічного, об'єктивного та комплексного аналізу існуючих систем управління та контролю використання та розподілу бюджетних ресурсів на засадах ризик-орієнтованих підходів, отримання результатів контролю і прийняття оптимальних управлінських рішень в межах правових норм.

Автори Лімської декларації ООН були єдині у баченні двадцять першого століття таким, в якому буде придушено зло корупції, та впевнені в тому, що боротьба з корупцією є справою кожного суспільства у коаліції між урядом, громадянським суспільством та приватним сектором. У вирішенні цієї проблеми особливо важливою визнається роль громадянського суспільства.[2]

На часі гостро повстало питання висвітлення та упорядкування проблем, які виносились на громадське обговорення, були об'єктом вивчення та проведення наукових дискусій, по яких внесені пропозиції, що сприятимуть суттєвим змінам у системі виявлення та вжиття заходів з подолання корупції. На сучасному етапі суспільство вже сформувало запит на проблему не лише викриття, але й публічного інформування про прийняття рішень щодо відповідальності осіб, які фігурують у корупційних справах та публічних фінансових скандалах. Натомість державні органи та місцеві адміністрації мають діяти за принципами прозорості та підзвітності на всіх управлінських рівнях. Громадськості та громадським організаціям необхідно надати максимально можливий доступ до інформації з урахуванням рівня безпеки щодо її використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем у сфері фінансового контролю ведуться протягом тривалого часу і є актуальними за кожним з обраних напрямів. Їх дослідженню присвячені праці Н.В. Федірко, Ю.В. Олексійчук. Над висвітленням проблем правового регулювання фінансового контролю працювали М.А. Крутько, Г.М. Калетнік і Н.Г. Здирко, М.О. Довга, О.П. Мельник, Н.І. Атаманчук. Становлення та функціонування державного фінансового контролю в Україні, країнах ЄС та світу займалися І. Висоцький, Л.М. Івашова, М.Ф. Івашов, О. Шевчук, О.В. Панасюк. Тема громадського фінансового контролю розкриває у своїх дослідженнях Г. Наконечна, А.В. Хомутенко і В.П. Хомутенко. Наразі тема громадського контролю у фінансовій сфері та запобігання корупції потребує подальшого розкриття за напрямками, що запропоновані положеннями Лімської декларації, мають практичне відображення у досвіді інших країн та потребують інноваційних підходів у їх вдосконаленні відповідно сучасних вимог та викликів.

Метою статті є аналіз сучасних досліджень фінансового контролю України за участі громадськості, встановлення невирішених проблем фінансового контролю та доведення актуальності розробки державного фінансового стандарту з урахуванням європейських принципів фінансового контролю та кращих міжнародних практик.

Виклад основного матеріалу. Беззаперечним позитивом 2022 року можна вважати 33 бали України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI). Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI. Та такі ж 33 бали у 2022 році отримали Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. [3]

У роботі «Ефективність фінансового контролю у запобіганні політичній корупції в умовах цифровізації» автори Н. В. Федірко та Ю. В. Олексійчук [4] стверджують, що результати аналізу самооцінок Національного агентства з питань запобігання корупції – НАЗК, дають підстави вважати, що «фінансовий контроль в Україні є ефективним, однак це не узгоджується з тим, що проблема корупції не зникає». За результатами вивчення світового досвіду авторами запропоновано критерії оцінки ефективності фінансового контролю, які включають наступні напрями:

- Виконання завдань та планів Національної антикорупційної стратегії щодо напрямків фінансового контролю;
- Відповідність завдань та планів, щодо напрямків фінансового контролю, наявним ресурсам;
- Кількість персоналу, що здійснює заходи фінансового контролю;
- Врахування позиції України в загальному рейтингу CPI;
- Аналіз негативного ставлення громадян до корупції;
- Аналіз ставлення громадян до НАЗК;
- Частка населення, яка готова повідомити про можливі випадки політичної корупції;
- Обізнаність суб'єктів декларування щодо вимог заповнення декларації;
- Єдиний державний реєстр декларацій зручний та доступний;

- Механізм проведення перевірки щодо своєчасності подання декларацій є дієвим;
- Механізм відповідальності за правопорушення щодо фінансового контролю є раціональним, справедливим та дієвим;
- Кошти державного фінансування використовуються політичними партіями за призначення;
- Функціонує автоматизований реєстр подання та перевірки звітів політичних партій [4].

Як вважають автори, ефективним інструментом фінансового контролю у запобіганні корупції має бути механізм залучення громадськості, засобів масової інформації у співпраці з державними антикорупційними органами для забезпечення безперервного збору інформації про протиправні корупційні дії.

У статті О. В. Панасюк [5] на підставі аналізу функціонування системи державного фінансового контролю Європейського Союзу надано оцінку стану системи державного фінансового контролю в Україні з пропозиціями її реформування у форматі євроінтеграційних процесів. А основною проблемою державного фінансового контролю України автор вбачає «відсутність системної диференційованої функціональної концепції, єдиного підходу до структурної організації, часткове дотримання принципів, низький рівень професійної підготовки спеціалістів ...» [5].

У контексті дослідження національних особливостей правового регулювання фінансового контролю М.А. Крутько [6] наголошує про відсутність єдиного спеціального законодавчого акту, яким визначено сутність, суб'єкти та підходи до проведення громадського фінансового контролю, але при цьому наголошує на важливості участі громадськості у здійсненні державного фінансового контролю та визначає кінцевою метою такої участі дві основні категорії:

1) встановлення бюджетної відповідальності влади перед суспільством (громадські організації впливають на рівень прозорості бюджетного процесу, визнання і дотримання владою суспільного інтересу в здійсненні бюджетної політики, залучення громадськості до бюджетних процедур);

2) вплив на бюджетну політику уряду (удосконалення бюджетної системи, зміни в оподаткуванні й використанні бюджетних коштів для досягнення більшої результативності). [6]

Проблеми правового регулювання фінансового контролю в Україні визначили М.О. Довга та О.П. Мельник та запропонували розподілити їх на дві групи. Перша група проблем пов'язана з організацією та проведенням контрольних заходів, друга – з виявленням порушень та посиленням фінансової дисципліни. Авторами запропоновано заходи вдосконалення системи фінансового контролю, які багато дослідників вважають доцільними та нагальними для уникнення проблем, що виявлені та існують у сфері фінансового контролю в країні. Це стосується, в першу чергу, законодавчого врегулювання та створення єдиного базового нормативного акту із визначенням єдиних концептуальних засад організації фінансового контролю, оптимізації організаційної структури суб'єктів державного фінансового контролю та удосконалення компетенційно-комунікативної системи функціонування органів фінансового контролю країни. [7]

Напрями розвитку системи державного фінансового контролю в Україні розмежував Б. І. Сюркало. У дослідженні 2012 року [8] автор ініціює прийняття Кодексу державного фінансового контролю України, як системоутворюючого документу, що визначає суб'єктів державного фінансового контролю та їх компетенцію стосовно об'єктів контролю. Структурування або групування суб'єктів державного фінансового контролю запропоновано за групами:

I група – вищий державний фінансовий контроль: Рахункова палата України;

II група – зовнішній державний фінансовий контроль: Державна казначейська служба України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України;

III група – внутрішній державний фінансовий контроль: всі контрольно-ревізійні підрозділи міністерств, центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, головних розпорядників бюджетних коштів, органів місцевого самоврядування. [8]

Важливим аспектом забезпечення якості та ефективності державного фінансового контролю автор пропонує введення взаємного контролю між суб'єктами різних груп, що передбачає проведення контрольних заходів за принципом, коли суб'єкт контролю однієї групи одночасно є й об'єктом контролю для іншої групи.

Доцільним прийняття законодавчого акту із конкретизацією положень, принципів, завдань, форм і методів здійснення державного фінансового контролю в Україні, як системи відносин між державою та її контролюючими органами і підконтрольними об'єктами, вбачає В.Ф. Піхоцький. [9]

Положення Лімської декларації чітко сформулювали заклик до урядів країн стосовно необхідності періодичного перегляду критеріїв поміркованого підходу всіх відповідних органів на державному та місцевому рівнях, що створені необхідні перепони для подолання корупції. Ці заходи мають відбуватись спільно з громадянським суспільством та приватним сектором. [2]

Інститути громадянського суспільства в сучасних умовах відіграють все більш активну роль у сфері управління державними фінансами та контролю їх використання.

Громадський контроль, про що наголошує Г. Наконечна, спрямований як на оцінювання ефективності, раціональності та дієвості державної фінансової політики в цілому, так і на спостереження за ефективністю та законністю фінансової діяльності окремих учасників фінансової системи. [10]

Автори дослідження «Public financial control in Ukraine: state, problems, prospects» Г. М. Калетник і Н. Г. Зdirko вважають, що громадський контроль має бути зосереджений на ключових аспектах концепції «Good Governance», як то верховенство права, рівноправність, інклюзивність, результативність, ефективність, прозорість та підзвітність. [11]

Об'єктивно слушним є твердження, що створення єдиної системи громадського контролю змістить акцент з контролюючого суб'єкта на підконтрольний суб'єкт. Такий концепт передбачає можливість систематизації інформації про виявлені різними контролюючими органами порушення в єдиному документі. Комплексний громадський контроль дозволить систематизувати результати контрольних заходів, звітність та зберігати їх у відкритому доступі на публічному порталі, що забезпечує виконання принципів належного врядування: підзвітність, прозорість, доступність інформації для всіх зацікавлених осіб. [11]

Громадський фінансовий контроль, як зазначають А.В. Хомутенко і В.П. Хомутенко [12] у своїй публікації, є ознакою сучасної цивілізації та сприяє суспільно-політичному консенсусу, оскільки інститути громадянського суспільства набувають все більш зростаючу роль у контролі сфери публічних фінансів. Авторами запропоновано низку напрямів реформування сфери громадського фінансового контролю. Серед яких перспективними являються законодавче врегулювання діяльності громадських інститутів, а також форм та методів проведення громадського фінансового контролю, цифрова інформаційна платформа про суб'єктів, що здійснюють громадський фінансовий контроль, програмні проекти та результати їх реалізації, налагодження комунікативного контенту між громадськими організаціями, незалежними експертами, засобами масової інформації з органами державної влади та місцевого самоврядування. [12]

Роль незалежних засобів інформації полягає не лише в формуванні та підтримки інформаційної свободи, але і в відображенні правової системи, «яка не може використовуватися для приборкання законного права висловлення думки». [2]

Цілком погоджуємося із висновками Н.І. Атаманчук, що дослідження та дискусії у сфері функціонування системи фінансового контролю в Україні у більшості стосуються питань повноважень органів системи фінансового контролю, аргументації удосконалення та модернізації системи державного фінансового контролю, імплементації міжнародних стандартів, актуалізації законодавчих, нормативно-правових актів із забезпечення діяльності та підвищення ефективності функціонування органів державної влади, а також питання адміністративно-юрисдикційної діяльності суб'єктів державного фінансового контролю. На підставі проведеного аналізу правового забезпечення адміністративно-юрисдикційної органів державного фінансового контролю в Україні Н.І. Атаманчук робить акцент на дієвості «формування єдиного правового поля та законодавчого закріплення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів державного фінансового контролю» з урахуванням Євроінтеграційних перспектив України [13]. У розвиток цієї думки Л.М.Івашова та М.Ф. Івашов [14] в своїй роботі розкривають особливості організації та регулювання державного фінансового контролю в різних країнах ЄС та визначають перспективні напрями імплементації їх досвіду в Україні.

У дослідженні В.Ф. Піхоцького [9] фінансовий контроль розглядається, як економічна категорія, що набуває практичного значення, через концепцію функцій: інформаційної, профілактичної та мобілізуючої.

У разі реалізації зазначених функцій вбачається підвищення якості та ефективності ухвалення управлінських рішень, вжиття координаційних та профілактичних заходів, метою яких є усунення та недопущення умов, що сприяють порушенню законодавчих норм, виявлення та притягнення до відповідальності осіб, винних у фінансових порушеннях із публічним висвітленням причин та наслідків, усунення недоліків та порушень фінансового законодавства, встановлення умов, які призвели та сприяли виявленим порушенням, розробки та реалізації організаційно-правових та адміністративних заходів щодо недопущення порушень суб'єктами фінансового контролю. Суспільна свідомість створила умови, за яких синергія очікуваного результату у сфері контролю державних фінансів, боротьбі та викорінення корупції на всіх рівнях, можливі за умови взаємної довіри у співпраці уряду та громадянського суспільства.

Висновки з даного дослідження та напрями подальших розвідок. За результатами розгляду питань участі громадськості та громадських організацій у сфері фінансового контролю можливо дійти висновків, що в інформаційному просторі створена дискусійна платформа серед вчених та практиків та протягом тривалого часу вбачається дискретність тематики досліджень сфери фінансового контролю в нашій країні. Кожне дослідження містить помірковані пропозиції. Але попри все, проблеми залишаються невирішеними та різні автори вимушені щоразу повертатись до їх розкриття з урахуванням існуючих умов та внесенням чергових пропозицій для їх зрушення. Згідно зі стандартними підходами, контроль є елементом управління і організація фінансового контролю напряму залежить від управління процесами економічного розвитку країни. Дублювання функцій органами фінансового контролю, інформаційна заангажованість, недосконалість звітності та обмеженість доступу до неї громадськості та проблеми правового забезпечення є передумовами низького рівня рейтингу країни за іміджевими показниками серед інших країн світу.

Зазначене створює поштовх для подальшого дослідження теми фінансового контролю та участі у цих процесах громадськості, засобів масової інформації, використання соціальних мереж для створення демократичних

перетворень у країні, ініціювання розробки за європейськими принципами державного фінансового стандарту, метою якого необхідно обрати досягнення ефективності управління та використання державних коштів. Державний фінансовий стандарт мав би забезпечити соціальні гарантії, управління ризиками на основі постійного оновлення критеріїв, розвитку потенціалу, досягнення фінансової безпеки та виходу країни у стан економічної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
2. Лімська декларація від 11.09.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text
3. Індекс сприйняття корупції — 2022. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2022/>
4. Федірко Н. В., Олексійчук Ю. В. Ефективність фінансового контролю у запобіганні політичній корупції в умовах цифровізації // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2605>. DOI: 10.32702/2307-2156-2022.1.33
5. Панасюк О. В. Аналіз досвіду у сфері державного фінансового контролю: Європейський Союз та Україна // Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування. 2018. Вип. 2. С. 139-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_21
6. Крутько М.А. Особливості правового регулювання фінансового контролю в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2021. № 54. Том 1. С. 26–29
7. Довга М. О., Мельник О. П. Проблеми правового регулювання фінансового контролю в Україні та шляхи їх вирішення // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 29. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 92-97. DOI <https://doi.org/10.32837/npuola.v28i29.720>
8. Сюркало Б. І. Державний фінансовий контроль в контексті сталого економічного розвитку // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_2_11
9. Піхоцький В. Ф. «Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики», дис. ... д-ра екон. Наук: 08.00.08. Львів, Національна академія наук України ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України» 2015. 530 с.
10. Наконечна Г. Сутність, призначення та правове регулювання громадського фінансового контролю // Історико-правовий часопис: науковий журнал/ 2018. № 2 (12). С. 73-77
11. Kaletnik, H., & Zdyrko, N. (2021). Public financial control in Ukraine: state, problems, prospects. *Economic Annals-XXI*, 187(1-2), 163-176. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V187-16>
12. Хомутенко А. В., Хомутенко В. П. Інституційні особливості громадського фінансового контролю в Україні. Економіка та держава. 2021. № 6. С. 4–8. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.6.4
13. Атаманчук Н.І. Органи державного фінансового контролю в Україні: особливості правового забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності. Нове українське право. 2023. № 4. С. 46-52.
14. Івашова Л.М., Івашов М.Ф. Досвід державного фінансового контролю в країнах ЄС та напрями його імплементації до України // Вісник Академії митної служби України: серія Державне управління. 2014. № 2. С.12-23.

References:

1. VRU (2022) *Pro Derzhavnyi biudzhzet Ukrainy na 2023 rik: Zakon Ukrainy*. [On the State Budget of Ukraine for 2023: Law of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
2. VRU (1997) *Limska deklaratsiia*. [Lima Declaration]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text [Ukraine]
3. *Indeks spryiniattia koruptsii – 2022*. [Corruption Perception Index – 2022]. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2022/> [Ukraine]
4. Fedirko N. V., Oleksiichuk Yu. V. (2022) *Efektivnist finansovoho kontroliu u zapobihanni politychnii koruptsii v umovakh tsyfrovizatsii*. [The effectiveness of financial control in preventing political corruption in the conditions of digitalization] *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. [State administration: improvement and development] № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2605>. DOI: 10.32702/2307-2156-2022.1.33 [Ukraine]
5. Panasiuk O. V. (2018) *Analiz dosvidu u sferi derzhavnoho finansovoho kontroliu: Yevropeiskyi Soiuz ta Ukraina*[Analysis of experience in the sphere of state financial control: the European Union and Ukraine] *Ekonomichnyi visnyk. Seriia: Finansy, oblik, opodatkuвання*. // [Economic Bulletin. Series: Finance, accounting, taxation] Vyp. 2. S. 139-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_21 [Ukraine]
6. Krutko M.A. (2021) *Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання finansovoho kontroliu v Ukraini*. [Peculiarities of legal regulation of financial control in Ukraine] *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia «Iurysprudentsiia»*. [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Jurisprudence"]. № 54. Tom 1. S. 26–29 [Ukraine]

7. Dovha M. O., Melnyk O. P. (2021) *Problemy pravovoho rehulivannia finansovoho kontroliu v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia*. [Problems of legal regulation of financial control in Ukraine and ways to solve them]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. [Scientific works of the National University "Odesa Law Academy"]. T. 29 : Vydavnychiy dim «Helvetyka», Odesa. P. 92-97. DOI <https://doi.org/10.32837/npuola.v28i29.720> [Ukraine]

8. Siurkalo B. I. (2012) *Derzhavnyi finansovyi kontrol v konteksti staloho ekonomichnoho rozvytku* [State financial control in the context of sustainable economic development] *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. [State management: improvement and development]. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_2_11 [Ukraine]

9. Pikhotskyi V. F. (2015) *Systema derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini: kontseptualni zasady teorii ta praktyky, dys... d-ra ekon. Nauk: 08.00.08*. [The system of state financial control in Ukraine: conceptual foundations of theory and practice", diss.... Dr. Econ. Sciences: 08.00.08.] *Natsionalna akademiia nauk Ukrainy DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen im. M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy»*. , [National Academy of Sciences of Ukraine "Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi of the National Academy of Sciences of Ukraine"] Lviv. 530 s. [Ukraine]

10. Nakonechna H. (2018) *Sutnist, pryznachennia ta pravove rehulivannia hromadskoho finansovoho kontroliu*. [The essence, purpose and legal regulation of public financial control]. *Istoryko-pravovyi chasopys: naukovyi zhurnal* [Historical and legal journal: scientific journal] *Shkhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. Lutsk*. № 2 (12). S. 73-77 [Ukraine]

11. Kaletnik, H., & Zdyrko, N. (2021). *Public financial control in Ukraine: state, problems, prospects*. *Economic Annals-XXI*, 187(1-2), 163-176. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V187-16> [Ukraine]

12. Khomutenko A. V., Khomutenko V. P. (2021) *Instytutsiini osoblyvosti hromadskoho finansovoho kontroliu v Ukraini*. [Institutional features of public financial control in Ukraine] *Ekonomika ta derzhava*. [Economy and the state]. № 6. S. 4–8. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.6.4 [Ukraine]

13. Atamanchuk N.I. (2023) *Orhany derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini: osoblyvosti pravovoho zabezpechennia administratyvno-yurydyktsiinoi diialnosti*. [Bodies of state financial control in Ukraine: peculiarities of legal support of administrative and jurisdictional activities] *Nove ukrainske pravo*. [New Ukrainian law]. № 4. P. 46-52. [Ukraine]

14. Ivashova L.M., Ivashov M.F. (2014) *Dosvid derzhavnoho finansovoho kontrolyu v krayinakh YES ta napryamy yoho implementatsiyi do Ukrayiny* [Experience of state financial control in EU countries and directions of its implementation to Ukraine] *Visnyk Akademiyi mytnoyi sluzhby Ukrayiny: seriya Derzhavne upravlinnya*. [Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine: State Administration series]. No. 2. P.12-23. [In Ukrainian]